

Dans

3de graad D-finaliteit
III-Dan-d

BRUSSEL

D/2024/13.758/178

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leeransen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat lesdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in lesdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

In de derde graad verbreed en verdiep je de doelen Dans van de tweede graad en breid je die uit. De leerlingen streven naar een grotere autonomie. Ze werken aan een hoger tempo en binnen een grotere complexiteit.

Ze nemen zelfstandig meer initiatief in het totale artistiek proces. Ze creëren persoonlijk artistiek werk en groeien naar een eigenheid binnen dans.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Dans

Bepaalde vakken van de Algemene vorming ondersteunen Dans. Samenwerken met Nederlands bij bv. het presenteren, formuleren, verwoorden van een visie of mening is belangrijk. Ook de vreemde talen kunnen aan bod komen bv. wanneer leerlingen diverse bronnen raadplegen. Lichamelijke opvoeding heeft gelijklopende doelen.

Vanuit de doelen Kunstbeschouwing vind je een link met Geschiedenis.

In het Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn de doelen die naar Artistieke vorming verwijzen zeker een mogelijkheid om die met Dans te verbinden. De doelen over Cultureel bewustzijn en culturele expressie komen vanuit de eigenheid van de studierichting aan bod.

2.2.2 Samenhang over de finaliteiten heen

Alle richtingen binnen het domein Kunst en creatie vertrekken van een gelijkaardige visie op kunstonderwijs, waarbij gewerkt wordt vanuit een artistiek proces.

Leerlingen binnen de dubbele finaliteit experimenteren vooral vanuit een concrete en praktische invalshoek. Ze werken eerder gestructureerd naar een persoonlijk artistiek werk toe. Een artistiek proces richt zich vaak op een specifieke, concrete, afgebakende opdracht.

Binnen de doorstroomfinaliteit worden doelen abstracter, theoretischer en conceptueler benaderd.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en specifieke minimumdoelen. Het leerplan is gericht op 20 graaduren en is bestemd voor de studierichting Dans.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Dans en het vormingsconcept

Het leerplan Dans is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op het artistieke wat aan bod komt door een integratie van de culturele en sociale vorming. Ook de lichamelijke vorming komt aan bod. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn en ontwikkelen ze hun creatief denken en doen. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen.

Sociale vorming

In sociale vorming leggen we de focus op de mens als een relationeel wezen. Leerlingen leren zichzelf kennen als meer dan losse individuen, maar herkennen en erkennen zich als persoon en als knooppunt van relaties. Sociale vorming daagt hen uit om minder ik-gericht en meer empathisch te gaan leren en leven en duurzame sociale en relationele vaardigheden te ontwikkelen. Samen creëren en samen verbeelden betekent dat ze rekening houden met eigen mogelijkheden en die van de ander.

Lichamelijke vorming

Lichamelijke vorming draagt bij tot het ontwikkelen en onderhouden van de motorische competenties van leerlingen. Ze oriënteert leerlingen naar een gezonde, veilige en fitte levensstijl. Door zich lichamelijk te vormen leren leerlingen van hun lichaam houden en het gebruiken om het eigen welzijn en het welzijn van anderen te bevorderen. Ze houden daarbij rekening met de eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden. Bij dans oefenen leerlingen basisposities en basiswerk van dansen in. Ze zijn intensief bezig met lichaamsscholing. Ze beschikken over een goede bewegingscoördinatie, een uitstekende lichamelijke conditie, gevoel voor muzikaliteit, ritme, ruimte en vorm.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens, de wereld en op God. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken. Via kunst stimuleren we leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Uniciteit in verbondenheid

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we de leerling als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door geeft kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door artistieke uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun kracht en kwetsbaarheid kennen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gedreven met dans en beweging omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor dans en beweging. Dat uit zich in een intensieve beschouwing en een artistieke en creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

De leerlingen ontwikkelen een intrinsieke motivatie en nemen hun leerproces in handen. Ze tonen zelfdiscipline, ambitie, verantwoordelijkheid en enthousiasme in hun leerproces. Het leerproces stopt niet in de dansstudio, maar gaat verder buiten de lessen. De leerlingen vinden gedrevenheid bij zichzelf, maar ook in relatie tot de groep. Ze leren een actieve rol in te nemen in groepsverband waar vertrouwen, aanmoediging en feedback belangrijke vaardigheden zijn.

Leerlingen staan veerkrachtig in hun unieke ontwikkeling bij dans. Ze leren hun talenten kennen en inzetten in beweging en dans. Ze genieten van hun dansbeleving en -ontwikkeling. Ze groeien in het accepteren van hun krachten en werkpunten. Samen met de leraar denken ze tussenstappen uit om het eigen leerproces behapbaar te maken en constructief aan te pakken. Ze groeien in hun mentale kracht, ze ontwikkelen zelfvertrouwen, creatief vermogen en artistiek inzicht, verhogen hun assertiviteit en hun fysieke weerbaarheid. De leraar inspireert en stimuleert een realistisch en positief zelfbeeld en heeft aandacht voor zowel de fysieke als mentale noden van de dansers en leerlingen.

Kunst onderzoeken, betekenis geven en waarderen

De leerlingen gaan met een nieuwsgierige betrokkenheid om met kunst en cultuur. Ze staan open voor nieuwe ervaringen in relatie tot dans en beweging, en kunst in het algemeen. Met al hun zintuigen treden ze die onbevooroordeeld tegemoet. Ze zullen waarnemen, interpreteren, waarderen en onderzoeken. Leerlingen gebruiken die kunst- en cultuuruitingen als een springplank voor de eigen concepten, ideeën en creaties. Via hun creativiteit en verbeelding krijgen ze respect voor de taal van de kunst en ontdekken ze de waarde van wat ze goed kunnen, wat ze fijn vinden en wat ze waarderen.

Verbeeldingskracht en artistieke deskundigheid inzetten bij dans en beweging en bij presenteren

De leerlingen ontwikkelen hun fantasie, verbeeldingsvermogen en inlevingsvermogen en leren hoe ze de intrinsieke en extrinsieke belevingswereld vertalen naar bewegingen en hoe ze die bewegingen tot danskunst transformeren. In de lessen is er aandacht voor de communicatieve aspecten van dans, tussen dansers onderling en in interactie met een publiek. De leerlingen genieten van dansen voor een publiek en halen daar voldoening uit. De aangeleerde technieken zetten ze in diverse artistieke contexten in. Ze groeien in hun expressiviteit en ontwikkelen een eigenheid binnen dans.

3.3 Opbouw

Dit leerplan bestaat uit deze rubrieken:

- Dans;
- Kunstbeschouwing;
- Onderzoekskompetentie.

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van doelen en zo tot dwarsverbanden te komen.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

In de derde graad verbreed en verdiep je de doelen Dans van de tweede graad en breid je die uit.

Leerlingen maken al kennis bv. met het doorlopen van een artistiek proces, met de methodes binnen en aanpak binnen de lessen dans.

3.4.2 Samenhang in de derde graad

Je kan in functie van beweging, grenzen verleggen en kracht en lenigheid ontwikkelen in gesprek gaan met je collega van Lichamelijke opvoeding.

3.5 Aandachtspunten

Graadleerplan

Het leerplan Dans is een graadleerplan. Als lerarenteam spreid je de leerplandoelen over de twee leerjaren waarbij overleg en een planmatige aanpak cruciaal zijn.

Het is belangrijk om het leerplan in zijn geheel te beschouwen waarbij verschillende leerplandoelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en over de rubrieken heen moeten worden bekeken en aangepakt. De ordening in dit leerplan leidt niet tot een organisatie van een afzonderlijke vakkenstructuur. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt dan ook absoluut nodig om degelijke samenhang te brengen tussen praktijk en theorie. Dat betekent dat er voor het specifieke deel van de studierichting geen verdeling is in vakken. In de leerplandoelen vormen theorie en praktijk een geheel, waardoor de afstemming van de theorie op de praktijk optimaal wordt.

Artistiek proces

Het artistiek proces is eigen aan de kunstrichtingen. Het speelt in alle specifieke leerplannen van het domein Kunst en creatie een belangrijke rol. Vanuit elke studierichting wordt het artistiek proces specifiek ingevuld. Er zullen gelijkenissen zijn met andere studierichtingen, maar ook duidelijke verschillen. Het kan interessant zijn om het artistiek proces te realiseren via cross-overs.

Artistiek proces wordt ruim geïnterpreteerd. Ook reflecteren, presenteren, inspiratie zoeken, onderzoeken, experimenteren, betekenis geven zijn delen van het artistiek proces. Het artistiek proces kan organisch verlopen, het is geen stapsgewijs proces. Leerlingen gaan aan de slag met diverse vormgevingsmiddelen, technieken, materialen en leren ze de mogelijkheden en beperkingen ervan kennen. Ze verdiepen het artistiek denken, voelen en handelen. Het artistiek proces kan zowel een proces, een resultaat, een concept of een creatie omvatten.

Attitudes

De leerlingen verwerven algemene attitudes in functie van dans zoals zelfwerkzaamheid, inzet, doorzettingsvermogen, discipline en initiatief nemen. Ze ontwikkelen een doordachte en methodische

aanpak, leren abstract en conceptueel denken en worden steeds zelfstandiger.

De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden en worden zich bewust van eigen en andermans uitdrukkingsmogelijkheden. Ze ontwikkelen een kritische ingesteldheid, ook ten opzichte van zichzelf. Ze gaan respectvol om met de visie, de mening en creatie van een ander. De relatie inhoud-vorm staat centraal en leerlingen denken bewust na over 'wat' ze willen vertellen en 'hoe' ze dat kunnen doen.

Kunstgebeuren

Studiereizen, bezoek aan musea, tentoonstellingen, workshops ... en het bijwonen van concerten, dans-, theater- en filmvoorstellingen helpen het perspectief van de leerlingen verruimen. Het accent ligt vooral op het leren omgaan met, praten over, wegnemen van vooroordelen over en vormen en formuleren van eigen inzichten over kunst. Door middel van multimedia, allerlei voorstellingen en concerten, het bekijken van opnames en dans ... krijgen de leerlingen een ruim beeld van wat er zich vandaag in de wereld van de kunst, en specifiek voor dans, voordoet.

Kunstbeschouwing

Binnen de opleiding is het inschakelen van kunstbeschouwing als documentatie, studie- en inspiratiebron belangrijk. Er zijn ook enkele specifieke doelen in dit leerplan. Je kan die doelen integreren of in een apart lesuur opnemen. Via Kunstbeschouwing worden verbanden gelegd tussen de algemene vorming en de dansvakken, kunnen bruggen geslagen worden tussen danspraktijk en theorie.

Onderzoekscompetentie

De onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd.

Bij LPD 19 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd. Op de leerplanpagina vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Vakterminologie

Het correct gebruik van vakterminologie in het atelier, in de praktijk- en theorielessen is essentieel voor heldere communicatie binnen dit vakgebied, waardoor leerlingen in staat zijn om complexe ideeën en concepten nauwkeurig te beschrijven. Het stimuleert kritisch denken en analyse, omdat het leerlingen aanmoedigt om de betekenis van termen te doorgronden en verbanden te leggen tussen verschillende begrippen, wat bijdraagt aan een diepgaand begrip van de leerstof.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Dans

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 14

Wenk: Bij het doorlopen van een artistiek proces kan je denken aan

- het selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken bestuderen, indrukken of objecten verzamelen;
- het koppelen van de eigen bedoeling aan vormgeving via methodes zoals trial and error, try-out;
- het gebruiken van basistechnieken.

Wenk: Je kan leerlingen een logboek of procesboek laten bijhouden.

Wenk: Je moedigt leerlingen aan om ook inspiratie te zoeken in situaties buiten de schoolmuren, zoals een tentoonstelling bezoeken, naar theater of bioscoop gaan, een boek lezen, specifieke (vak)literatuur doornemen, de actualiteit volgen.

Wenk: Je kan de leerlingen uitnodigen om ook artistieke expressievormen te analyseren buiten dans. Daar kunnen ze eveneens inspiratie vinden voor hun creaties.

LPD 2 De leerlingen analyseren danstechnieken over de grenzen van dansstijlen heen.

Wenk: Je kan denken aan lichaam, vorm, inleving, muzikaliteit, dynamische bewegingskwaliteiten, tijd en ruimte.

LPD 3 De leerlingen onderzoeken en verleggen hun grenzen met betrekking tot hun lichamelijke mogelijkheden in functie van dans.

Samenhang derde graad: III-LiOp-ddaa LPD 13+

2de graad: II-Dan-d LPD 7

Wenk: Je kan denken aan volgende vaardigheden bij dans:

- lichaamsbewustzijn en -houding;
- bewegingsaanzet, bewegingsverloop, bewegingsbesef;
- coördinatie en controle over de spierspanning;
- weerstand bieden en toegeven aan de zwaartekracht;
- passende ademhaling integreren tijdens het bewegen;
- kracht, stabiliteit, lenigheid, mobiliteit, uithouding, snelheid, coördinatie of evenwicht.

LPD 4 + De leerlingen lichten in functie van dans het belang toe van

- **blesurepreventie;**
- **herstel- en overtraining;**

- **mentale gezondheid;**
- **gezonde voeding;**
- **algemene hygiëne.**

Wenk: Bij blessurepreventie kan je bv. denken aan opwarmen, cooling down, gecontroleerde bewegingsuitvoering.

LPD 5 De leerlingen bewegen in relatie tot muziek, klank of innerlijk ritme, individueel of samen.

Wenk: Je kan leerlingen ondersteunen bij de ontwikkeling van muzikaliteit en tijdsbesef. Je kan hen leren op de muziek dansen (volgen van de maatstructuur, op cadans, op verschillende melodielijnen), met de muziek dansen (momenten waar dans en muziek samensmelten), tegen de muziek dansen (contrast), enz. Je kan ook werken met een grotere diversiteit, met minder gebruikelijke maatsoorten. Leerlingen kunnen muzikaliteit gebruiken om de dynamiek en het karakter van de beweging te ondersteunen.

Je kan leerlingen uitnodigen om zich te laten leiden door hun ademhaling.

Wenk: Je kan leerlingen leren elkaar en elkaars ritme aanvoelen, met alle zintuigen. Je kan ze zich laten leiden door hun ritme of flow.

LPD 6 De leerlingen zetten technieken in eigen aan de klassieke dans.

2de graad: II-Dan-d LPD 10

Wenk: Je kan de leerlingen hun [vocabulaire](#) behorende bij de klassieke dans laten uitbreiden.

LPD 7 De leerlingen zetten technieken in eigen aan de hedendaagse dans.

2de graad: II-Dan-d LPD 11

Duiding: Hedendaagse dans interpreteren we ruim, bv. moderne dans, urban, jazz, release, flying low.

Wenk: Je kan de leerlingen hun [vocabulaire](#) behorende bij de hedendaagse dans laten uitbreiden.

LPD 8 De leerlingen memoriseren en reproduceren bewegingen: dansoefeningen, dansfrases, danscomposities.

2de graad: II-Dan-d LPD 12

Wenk: Je kan de leerlingen dans en beweging laten analyseren en reproduceren aan de hand van multimedia. Ze sturen zichzelf bv. bij aan de hand van een opname.

Wenk: Je vraagt in de derde graad dat leerlingen sneller nieuwe leerstof opnemen, spiegelen en opbouwen, en evolueren naar onmiddellijk uitvoeren. Dat kan een voorbereiding zijn met het oog op audities.

Extra: Je kan de leerlingen zelf instructie laten geven en dans laten demonsteren aan een ander.

LPD 9 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen.

Wenk: Afhankelijk van de opdracht komen andere bouwstenen, technieken en materialen aan bod.

Wenk: Je kan leerlingen laten experimenteren met zintuiglijkheid, emotie en inleving binnen verbeelding, bv. door middel van improvisatie. Je stimuleert hen om inleving en beweging van binnenuit te initiëren, hun innerlijke beleving, emoties, gevoel te uiten, na te denken over wat ze willen overbrengen

Wenk: Deze materialen kan je leerlingen laten onderzoeken: lichaam, licht, digitale tools waaronder audiovisuele media, muziek, decor, kostuum, literatuur.

Wenk: Je kan de leerlingen motiveren om zelf op zoek te gaan naar muziek, beeldmateriaal, tekst, enz. Je kan hen begeleiden om te zoeken voorbij hun leefwereld en via verschillende kanalen (bib, internet, apps, omgeving, enz.).

Wenk: Het creëren kan individueel en samen met anderen. Je kan de leerlingen onder andere een spanningsboog leren opbouwen. Je kan ze verschillende danstechnieken en dansstijlen laten implementeren om dans vorm te geven en hen de grenzen van de verschillende danstechnieken laten overstijgen.

LPD 10 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.

Wenk: In het kader van een gemeenschappelijk project kunnen de leerlingen naast hun artistieke competenties ook hun vaardigheden op het vlak van logistiek, organisatie of communicatie samen brengen.

LPD 11 De leerlingen passen technieken in functie van partnerwerk toe.

2de graad: II-Dan-d LPD 8

Wenk: Je kan in de derde graad meer nadruk leggen op acrobatie. Je kan de leerlingen uitdagen om meer risico te nemen binnen het partnerwerk. Je kan ze leren omgaan met het onverwachte, bv. contactimprovisatie.

LPD 12 De leerlingen passen presentatievaardigheden toe tijdens hun artistiek proces en werk.

Wenk: Je kan bv. denken aan:

- focus en concentratie;
- communicatie en interactie met het publiek;
- spanningsboog aanhouden;
- interactie tussen de dansers;
- groepsdynamiek in stand houden;
- performance;
- projectie van de expressie (emoties ...);
- etiquette of afspraken achter de coulissen en op het toneel respecteren;
- op het podium navigeren;
- belang van de blikrichting;

LPD 13 De leerlingen passen zich aan veranderende podia, ruimtes en contexten aan.

Wenk: Je kan leerlingen enkele tools aanreiken, bv. côté jardin, côté cour, up stage – down stage – centre stage.

LPD 14 De leerlingen gaan in dialoog over hun en elkaars artistiek proces, choreografie en presentatie aan de hand van afgesproken criteria.

Wenk: In dialoog gaan veronderstelt communicatie in twee richtingen. Het betreft zowel feedback kunnen en durven geven als ook feedback kunnen en durven ontvangen. De dialoog is niet vrijblijvend, maar wordt gevoerd aan de hand van afgesproken criteria. 'Afgesproken' kan breed worden geïnterpreteerd: criteria afgesproken tussen leraar en leerlingen of criteria afgesproken tussen leerlingen. Voorbeelden van criteria die met de leerlingen afgesproken kunnen worden: respect voor stijl en uitvoering, presentatie, beleving ...

Wenk: Je kan een groepsgesprek of peerevaluatie toepassen om het proces, het artistiek werk en de presentatie te bespreken. Leerlingen denken bv. na over onderwerp en bedoeling, over koppeling van intentie en vormgeving.

LPD 15 + De leerlingen verwerken feedback op hun artistiek proces en artistiek werk.

LPD 16 + De leerlingen onderzoeken het landschap van de dans:

- **programma's van diverse dansvakopleidingen;**
- **dansgezelschappen en productiehuizen.**

Wenk: Je kan leerlingen informatie laten zoeken over dansopleidingen, -gezelschappen en productiehuizen in binnen- en buitenland, en die laten vergelijken. Je kan dat doen in voorbereiding op audities.
Je kan ze laten kennismaken met bv. subsidieregelingen, hoe een productie tot stand komt, met diverse jobs in de sector.

4.2 Kunstbeschouwing

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.

Samenhang derde graad: III-Ges-d LPD 8

Wenk: Je kan diverse kenmerkende kunsthistorische elementen aan bod laten komen zoals schoonheidsidealen, vakmanschap, het artistiek parcours, de rol van het bovennatuurlijke, abstractieniveaus, economische waarde, de aandacht voor de vorm, de mate van weerspiegeling of vervreemding van de maatschappij, de

stijlkenmerken, de rol van de opdrachtgever(s), de rol in beeldvorming over het verleden of het heden, de rol in opinievorming, de betekenissen, de genderdimensie.

Wenk: Je kan de leerlingen uitnodigen om een link tussen verleden en heden te zoeken wat dans betreft. Je kan dieper ingaan op dansgeschiedenis en linken leggen met andere kunstdisciplines.

Wenk: Je kan het referentiekader thematisch of chronologisch bekijken. De leerlingen zoeken bv. een connectie van een werk van zichzelf of van een ander (kunstenaar of medeleerling ...) met het referentiekader. Je kan kunst in relatie tot tijd, plaats, mens en maatschappij brengen. Je kan met leerlingen kunstevenementen bezoeken en indien mogelijk ook in interactie gaan met kunstenaars.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op het belang om minder vluchtig naar kunst te kijken. Een mogelijke werkwijze is de Slow Art werkwijze. (Wie-Wat-Waar-Waarom?)

LPD 18 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Wenk: Je laat leerlingen meerdere perspectieven (multiperspectiviteit) hanteren zoals eerstpersoonsperspectief, derdepersoonsperspectief.

Wenk: Zowel kunstenaar, uitvoerder als toeschouwer beleven en interpreteren kunst vanuit een eigen perspectief. Een perspectief wordt bepaald door de context en door een welbepaalde kunstvisie. Perspectieven kunnen onder meer geografisch, religieus, generationeel, filosofisch, kunsthistorisch, cultureel, tijdsgebonden en persoonlijk zijn.

Extra: Leerlingen kunnen het verband duiden met een sterke onderbouwing. Dat kan vanuit een dieper inzicht in de kunstgeschiedenis. Ze verruimen de link door meer of ander artistiek werk te koppelen, met meer kunstvormen. Het kan ook door te linken met aspecten buiten de kunst.

4.3 Onderzoekscompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 19 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhouden van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke inhouden zoals artistiek proces, choreografie of performance, kunstbeschouwing

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek “betekenisvol leren en kiezen” van

het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die doelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Vocabulaire

Vocabulaire is de term die men hanteert om het geheel van danspassen en hun specifieke benaming te omschrijven.

Bouwstenen

Bouwstenen zijn alle mogelijke middelen die je aanwendt om je in architectuur, beeld, muziek, woordkunst-drama of dans uit te drukken, bv. technieken, materialen, instrumenten, media, attributen, decor, kostumering.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een vrije dansruimte van minstens 80 m², voldoende verlicht en verlucht, met

- de kortste zijde minstens 8 m lang;
- de hoogte van de zaal minimaal 3 m;
- een zwevende, gemakkelijk te onderhouden vloer met een geschikte gladheid, aangepast aan de dansvorm;
- accessoires zoals gemonteerde of mobiele dansbarres, spiegels;
- in een gedeelte van de zaal of in de nabijheid van de zaal een ruimte voor didactisch materiaal en begeleidingsinstrumenten;
- voor de (live) begeleiding een aangepast instrumentarium of professioneel audiomateriaal beschikbaar;
- een afzonderlijke kleedruimte voor jongens en meisjes;
- een kastje voor EHBO binnen handbereik.
- de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;

- de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Kleedruimtes en toiletten met wastafels in hetzelfde gebouw als de danszaal;

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken

Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD) of de specifieke minimumdoelen (SMD) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen of specifieke minimumdoelen
1	MD 16.04; SMD 04.01.01
2	MD 16.04; SMD 04.01.01
3	MD 16.04; SMD 04.01.01
4 +	-
5	SMD 04.01.02
6	SMD 04.01.02
7	SMD 04.01.02
8	MD 16.04; SMD 04.01.01
9	SMD 04.01.02
10	SMD 04.01.03
11	SMD 04.01.03
12	MD 16.04; SMD 04.01.01; SMD 04.01.02
13	SMD 04.01.02

14	SMD 04.01.04
15 +	-
16 +	-
17	SMD 04.02.01
18	SMD 04.02.02
19	SMD 01.01.01

8.2 Minimumdoelen basisvorming

- 16.04 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

8.3 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 04.01.01 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.
Voetnoot:
De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.
- 04.01.02 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen.
Voetnoot:
De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.
- 04.01.03 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.
- 04.01.04 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.
- 04.02.01 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.
- 04.02.02 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Dans	7
2.2.2	Samenhang over de finaliteiten heen.....	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Dans en het vormingsconcept	8
3.2	Krachtlijnen	9
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	10
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	10
3.4.2	Samenhang in de derde graad	10
3.5	Aandachtspunten.....	10
3.6	Leerplanpagina.....	11
4	Leerplandoelen	12
4.1	Dans.....	12
4.2	Kunstbeschouwing	15
4.3	Onderzoekscompetentie.....	16
5	Lexicon	17
6	Basisuitrusting	17
6.1	Infrastructuur	17
7	Glossarium.....	18
8	Concordantie	19
8.1	Concordantietabel.....	19

8.2	Minimumdoelen basisvorming	20
8.3	Specifieke minimumdoelen.....	20